

Remissvar

Verktyg för en mer likvärdig resursfördelning till skolan, SOU 2025:72

Sammanfattning

- Det viktigaste, och mest allvarliga, som *utredningen föreslår* gäller dess förslag till ett schablonavdrag om sex procent på friskolornas skolpeng för det så kallade utbudansvaret. Syftet är att kompensera de kommunala skolorna för de kostnader som anses uppstå på grund av demografiska svängningar och beredskap för plötsliga inflöden av elever.
- Svenskt Näringsliv anser att utredningens förslag omöjlig kan ligga till grund för lagstiftning. Utredningen har inte empiriskt kunnat visa på att de merkostnader man hävdar finns, utan beräkningarna bygger på antaganden och saknar relevant empiri.
- Risken är uppenbar att ett införande av ett schablonavdrag på sex procent på skolpengen leder till att många fristående skolor, särskilt de som drivs av mindre huvudmän, avvecklas. Risken är också uppenbar att kvarstående enskilda huvudmän måste göra anpassningar i verksamheten som går ut över kvaliteten.
- Skolforskaren Gabriel Heller Sahlgren har genomfört empiriskt grundade beräkningar om storleken på merkostnaden för utbudsansvaret, som i genomsnitt uppgår till 1,4 – 1,7 procent av kostnaderna per elev på grund av demografiska svängningar. I

växande kommuner, där huvuddelen av friskolorna är verksamma, finns inga statistiskt säkerställda merkostnader. Inte heller finns det tydliga kostnadseffekter av större inflöden av elever.

- Samtidigt är det viktigt att de kommunala skolor som har merkostnader för utbudsansvaret får ersättning för detta. Denna ersättning bör inte påverka skolpengsberäkningen till friskolorna. De kommunala skolorna bör ersättas för sådana kostnader allteftersom de uppkommer under läsåret. En sådan ordning torde också stå i överensstämmelse med rättspraxis. Det bör skyndsamt utredas vilka regelförändringar som behövs för att nå en enhetlig och tydlig modell byggd på en sådan ordning.
- För att uppnå lika villkor är det också viktigt att också göra en översyn av hur administrationskostnaderna bör hanteras i ersättningssystemet. Dagens system med en schablonersättning till friskolorna om tre procent missgynnar dessa. Denna fråga bör således också utredas.
- Det kan också finnas skäl att utreda hur lokalkostnaderna hanteras i systemet. Riksrevisionens granskning visar att idag kan kommunen godtyckligt påverka nivån på lokalkostnadsersättning till fristående skolor, beroende bland annat på vilka avskrivningstider och vilken internränta man väljer att tillämpa på de egna skolfastigheterna.
- *Utredningen föreslår* att en vägledande norm om 100 procent av det så kallade modellberäknade värdet ska införas för grundskolan. Normen ska ses som en nedre gräns men får gärna överskridas.
- Svenskt Näringsliv avstyrker förslaget. Det finns en betydande effektiviseringspotential inom grundskolan. En rekommenderande norm skulle försvåra effektivt resursutnyttjande. Risken är också att det leder till högre skatter som motverkar tillväxt.
- Det är angeläget att förbättra kvaliteten i den nationella kostnadsstatistiken så att mer korrekt kostnadsföring kan uppnås.
- *Utredningen föreslår* att det utöver grundbelopp och tilläggsbelopp får utgå ett villkorat belopp för vissa ändamål. Svenskt Näringsliv tillstyrker förslaget. Detta bör även kunna gälla skolor som verkar i socialt utsatta områden, där problem med t ex gängkriminalitet finns. En skola kan i sådana fall behöva ta ett större socialt ansvar.

Avsnitt 5.4.3 Den nationella kostnadsstatistiken

Utredningen gör bedömningen att kvalitetsbristerna i den nationella statistiken inte är av den omfattningen att uppgifterna inte går att använda som grund för en vägledande norm. Svenskt Näringsliv anser att kvalitetsbristerna i den nationella statistiken är betydande och att statistiken måste förbättras. Som framgår närmast nedan avstyrker Svenskt Näringsliv förslaget om en vägledande norm, men bättre kvalitet i statistiken behövs ändå för att lika villkor mellan kommunala och fristående skolor så långt möjligt ska uppnås.

Till exempel är det svårt att identifiera administrationskostnaderna vilket gör att den rådande administrationskostnadsschablonen om tre procent, som ska utgöra grund för friskolornas ersättning för detta kostnadsslag, sällan ifrågasätts. Dessutom går det inte att veta i vilken utsträckning kostnader för undervisning i praktiken är rättvisande beräknade eller om vissa sådana kostnader delvis är bokförda på annat kostnadsslag, till exempel "Övrigt", som inte ska ligga till grund för friskolornas skolpeng. En indikation på att sådan felaktig kostnadsföring förekommer i betydande utsträckning är den stora spridningen i kostnaderna för "Övrigt" mellan kommunerna.¹

Det är mot denna bakgrund angeläget att med prioritet vidareutveckla instruktioner och stöd till kommunerna, dels för att öka transparensen, dels för att en mer korrekt kostnadsföring och kostnadsfördelning ska uppnås. Dessutom bör det göras obligatoriskt för kommunerna att redovisa alla de sju kostnadsslagen som ligger till grund för friskolornas skolpeng, det vill säga inte bara de som är obligatoriska - lokalkostnaderna, administrationskostnadsschablonen och momskompensationen – utan även undervisning, lärverktyg, elevhälsa och måltider. Det bör också vara möjligt att avgöra hur kostnaderna för respektive kostnadsslag har beräknats.

Avsnitt 9.2.2 En vägledande norm beräknad på nettokostnaden

Utredningen föreslår att en vägledande norm, baserad på den kommunala nettokostnaden för förskoleklass och grundskola, ska införas och utgöra 100 procent av det så kallade modellberäknade värdet. Normen beräknas som ett belopp i kronor per elev per skolenhet. Normen avser den kommunala huvudmannen, men normen ska publiceras även på skolenhetsnivå.

¹ Se t ex Friskolornas Riksförbund (2023); Är friskolorna överkompenserade? Mikaela Valtersson. Rapport.

Av utredningens resonerande text under avsnitt 9.1 "En vägledande norm för kommunala skolor i egen regi" framgår att normen ska ses som en undre gräns för kommunernas resursinsats, som däremot gärna får överskridas. Utredningen skriver "Normens syfte blir att ... stödja kommunen att bedöma hur mycket resurser den minst borde tilldela sina skolor..." och "Syftet med normen är inte att ange en maximinivå..."

Svenskt Näringsliv avstyrker förslaget. Det finns en uppenbar risk att en rekommenderande norm skulle försvåra effektivt resursutnyttjande och effektivisering samt motverka kostnadsbesparande innovation. Risker är också att det leder till högre skatter som motverkar tillväxt.

Det finns en betydande effektiviseringspotential inom grundskolan. Svenskt Näringsliv har genom en så kallad DEA-analys beräknat effektiviseringspotentialen. Analysen visar att den genomsnittliga effektiviteten inom den kommunala grundskolan är cirka 76 procent. Detta innebär att om den genomsnittliga kommunen vore lika effektiv som den mest effektiva kommunen², så kan den minska sina resursinsatser med 24 procent och ändå uppnå samma utbildningsresultat. Uttryckt i kronor utgör därmed den möjliga effektiviseringen 29 miljarder kr.³

Även andra undersökningar från Svenskt Näringsliv visar på en betydande effektiviseringspotential. I en rapport (2021) åskådliggörs detta bland annat genom så kallade spridningsdiagram, där det framgår att det inte finns något statistiskt samband i grundskolan mellan mer resurser och högre resultat. Det finns kommuner som till låga kostnader presterar relativt sett höga resultat och vice versa. Beräkningarna är justerade för skillnader i strukturella förutsättningar.⁴

Även om inte hela effektiviseringspotentialen i praktiken skulle uppfyllas visar ovan nämnda rapporter på stora effektivitetsskillnader mellan kommunerna när det gäller grundskolan.

Det är av största vikt att goda exempel på kommuner som förmår uppnå goda skolresultat till låga kostnader inte motarbetas, vilket skulle bli fallet om en vägledande norm infördes. I kommuner där skolverksamheten bedrivs till

² Den mest effektiva kommunen är definierad som den som har högst kvot mellan resultat och resurser. Justeringar har gjorts för att utjämna strukturella skillnader i kostnader och kvalitetsförutsättningar.

³ Svenskt Näringsliv (2025); Effektiviteten i Sveriges kommuner: Så kan vi spara miljarder utan att tumma på kvaliteten. Rapport

⁴ Svenskt Näringsliv (2021). Mer värde för skattepengarna i kommunerna – så kan den demografiska utmaningen mötas. Rapport.

lägre kostnad än normen skulle mycket sannolikt en betydande opinion uppstå att öka resurserna till skolan, även om skolresultaten är goda. Det innebär att ett antal föredömeskommuner troligen kommer att – onödigtvis - öka sina kostnader, och att ineffektiva strukturer befästs eftersom de kommuner som har allvarliga strukturproblem inte längre kan hitta benchmark i effektiva kommuner.

Om kommunernas incitament och möjligheter att effektivisera sin resursanvändning motverkas får detta också negativa effekter på samhällsekonomin i stort. Medborgarnas incitament till arbete försämras vid högre kommunskatter. Om alltmer av statens resurser behöver gå till ökade statsbidrag minskar också utrymmet för nödvändiga tillväxtreformer.

Till bilden hör dessutom att föregångaren till nuvarande utredning, den så kallade Likvärdighetsutredningen (SOU 2020:28), bedömde att svensk skola i internationell jämförelse har jämförelsevis goda resurser.⁵

Åtgärder för att främja kommunal effektivitet är angelägna. En Riksrevision för kommunsektorn, eller att nuvarande Riksrevision (för staten) får ett sådant utökat ansvar, vore en angelägen åtgärd. Som ett första steg bör en delegation för ökad effektivitet i kommunerna inrättas, i likhet med den av staten inrättade *Delegationen för ökad effektivitet inom hälso- och sjukvården*.

Till detta bör en kommunal så kallad effektivitetsbonus införas. En sådan bonus kan delas ut till kommuner (och regioner) som genomför reformer och lyckas höja sin effektivitet. För detta krävs att ett mått på effektivitet tas fram och att förbättringar i effektivitet kan kopplas till bonusen.⁶

När det gäller att motverka och upptäcka otillräcklig kvalitet i skolan bör rikstäckande obligatoriska objektiva kvalitetsmätningar göras, i form av nationella eller diagnostiska prov i flera av grundskolans årskurser och som rättas externt eller digitalt.⁷ Med stöd i dessa kan bland annat skolors så kallade förädlingsvärde beräknas. Redan den ökade transparensen om skolors kvalitet kan öka incitamenten att förbättra kvaliteten hos huvudmännen, kommunala och enskilda. Förbättrad information till föräldrar

⁵ SOU 2020:28, avsnitt 7.2.1

⁶ Svenskt Näringsliv (2025); Medborgarnas växande nota – kommunsektorns finansiering över tid. Rapport.

⁷ Svenskt Näringsliv (2024). Gabriel Heller Sahlgren. Att mäta kunskaper och skapa information – en vägkarta för bättre uppföljning i skolsystemet. Rapport.

och elever om skolors kvalitet är en viktig del för att uppnå dessa stärkta drivkrafter.

Skolor som uppvisar allvarliga och omfattande kvalitetsbrister, och saknar förutsättningar att komma till rätta med dem, bör stängas eller tvångsförvaltas. Dessa åtgärder kan således öka effektiviteten genom att öka kvaliteten utan att kostnaderna nödvändigtvis ökar.

Avsnitt 10.5.1 Merkostnader för utbudsansvaret

Utredningen föreslår att skollagen kompletteras med att kommunen från grundbeloppet till enskilda huvudmän ska dra av för merkostnaden för ansvaret att erbjuda utbildning. Vid särskilda skäl kan kommunen avstå från avdraget. Regleringen avser förskoleklass, grundskola, anpassad grundskola och fritidshem. Avdragets storlek föreslås regleras i skolförordningen och vara sex procent av grundbeloppet.

Syftet med utredningens förslag är att kompensera de kommunala skolorna för merkostnader som de bedöms ha till följd av det så kallade utbuds- eller skolpliktsansvaret: ansvaret för att alla elever ska kunna få en skolplats i en kommunal skola.

Merkostnader uppkommer enligt utredningen på två sätt. För det första måste kommunen kunna ta emot elever som plötsligt flyttar in i en kommun. Detta kräver att skolplatser kan göras tillgängliga för dessa elever. I snitt anges att kommunala skolor behöver hålla två procent överkapacitet i förhållande till antalet folkbokförda elever i kommunen. För det andra uppstår merkostnader till följd av cykliska variationer i antalet elever från den långsiktiga trenden. Merkostnaderna uppstår framför allt när antalet elever minskar och överkapacitet i de kommunala skolorna uppstår eller förstärks. Dessa merkostnader bedöms motsvara en nödvändig överkapacitet för de kommunala skolorna om 3,4 procent av elevantalet i kommunen. De sammantagna merkostnaderna beräknas av utredningen motsvara ett avdrag på friskolornas skolpeng om sex procent.

Enligt Svenskt Näringslivs uppfattning är det viktigt att finansieringen mellan friskolorna och de kommunala skolorna är likvärdig. I annat fall drabbas ytterst den skolform som förfördelas, eftersom dessa elevers förutsättningar då blir sämre.

Direktiven (Dir. 2023:153) till denna utredning utgår när det gäller ansvarskostnaderna från problemformuleringen i den så kallade

Likvärdighetsutredningens (SOU 2020:28) betänkande.

Likvärdighetsutredningen har kritiserats av Svenskt Näringsliv bland annat därför att den grundar sina beräkningar och förslag om ansvarskostnadernas storlek på lösa antaganden i stället för empirisk analys, och för att den överskattar kostnaderna för lokala variationer i elevunderlaget (SNs remissyttrande U2020/02667/S).

Mot den bakgrunden gav Svenskt Näringsliv 2024 i uppdrag till skolforskaren Gabriel Heller Sahlgren att i en rapport göra en empirisk studie av kommunskolornas merkostnader för skolpliktsansvaret.⁸ Rapporten har därefter kompletterats med en uppföljande promemoria om denna utrednings beräkningar.⁹ Därvid framkommer följande.

1. Heller Sahlgren har i rapporten empiriskt skattat kostnaderna för kommunernas utbudsansvar med relevanta statistiska analyser. Han har skattat kostnaderna av plötsliga elevinflöden av det slag som utredningen menar kräver kommunal beredskap. Han har även skattat kostnaderna för överkapacitet till följd av cykliska variationer från kommunernas långsiktiga trender över en period på trettio år.
2. När det gäller kostnaden för plötsligt tillkommande elever finner Heller Sahlgren att det inte finns något statistiskt samband mellan ett plötsligt ökat inflöde – med upp till cirka fem procent – av elever och ökade kostnader per elev.
3. Vad gäller kostnaden för överkapacitet på grund av cykliska variationer i elevunderlaget finner Heller Sahlgren att det finns ett statistiskt samband på kommunnivå mellan graden av överkapacitet och kostnaden per elev. Den genomsnittliga merkostnaden för kommunernas överkapacitet skattades till 1,4–1,7 procent av skolkostnaderna per elev.
4. Merkostnaderna för cyklisk överkapacitet varierar dock stort mellan kommuner. I växande kommuner, där merparten av friskolorna är verksamma, finns inget statistiskt samband mellan graden av överkapacitet och högre kostnader per elev.
5. Utredningens bedömningar om storleken på kostnaden för plötsligt tillkommande elever liksom på merkostnaderna för nödvändig överkapacitet på grund av cykliska variationer bygger på antaganden och saknar relevant empiri.

⁸ Svenskt Näringsliv (maj 2025): Gabriel Heller Sahlgren. Överkapacitet i grundskolan och merkostnader för kommuner. Rapport. Rapporten tryckets i maj och publicerades i början på juni, innan denna utredning presenterades.

⁹ PM, Heller-Sahlgren: Merkostnader för skolpliktsansvaret enligt empirin, 2025-09-23

6. Utredningen har i en efterföljande debatt invänt mot att Heller Sahlgren i sitt metodval har justerat för antalet elever i kommunen vid beräkning av merkostnaderna till följd av cyklisk överkapacitet. Men då beaktas inte de skalfördelar som det innebär att vara en större kommun. Om man inte justerar för kommunstorlek kommer man att förväxla kostnadsförändringar som beror på att kommunen växer eller krymper med kostnadsförändringar som beror på cyklisk överkapacitet.

Dessutom har Heller Sahlgren i promemorian gjort ytterligare analyser som visar följande.

- Om man använder en alternativ metod för att ta hänsyn till skalfördelar – genom att vikta modellen för kommunstorlek i stället för att justera direkt för antalet elever – är den genomsnittliga kostnaden för överkapacitet marginellt lägre än i rapporten: 1,3–1,5 procent. Återigen finns inga kostnadseffekter i växande kommuner.
- Kommunerna är betydligt bättre på att anpassa de egna skolkostnaderna till avvikelser i elevunderlaget än vad utredningen redovisar. Detta medför att merkostnaderna för cyklisk överkapacitet blir lägre än vad utredningen själv skattat.
- Kommuner med en högre genomsnittlig andel friskoleelever under perioden är bättre på att anpassa de egna skolkostnaderna till avvikelser i elevunderlaget.
- Friskolor tycks anpassa sig mer än kommunala skolor till tydligt lokala avvikelser i elevantalet. Detta tyder på att de i vissa fall tar ett större ansvar för elevavvikelser, vilket är viktigt att ta hänsyn till vid beräkning av ett eventuellt skolpliktsavdrag.

Rapporten och promemorian biläggs detta yttrande.

Det är enligt Svenskt Näringslivs bedömning mot denna bakgrund uppenbart att utredningens förslag om ett schablonavdrag på friskolornas skolpeng om sex procent omöjligen kan ligga till grund för lagstiftning. Om förslaget genomförs skulle det medföra ett väsentligt avdrag på skolpengen utan att det har kunnat visas att kommunala skolor haft merkostnader för utbudsansvaret som skulle motivera avdraget.

Möjligheten för en kommun att avstå från att göra avdraget om det finns särskilda skäl, som utredningen föreslår, leder helt fel eftersom förslaget med schablonavdrag om sex procent är feltänkt i grunden och det av två övergripande skäl. För det första är det fel att föreslå avdrag i form av en

schablon lika för alla kommuner eftersom ansvarskostnaderna varierar kraftigt mellan kommunerna. För det andra saknas empirisk grund för den nivå på avdraget som föreslås. Som nämnts tyder den redovisade statistiska analysen, byggd på relevant empiri, på en genomsnittlig merkostnad för cykliska variationer på 1,4 - 1,7 procent. I växande kommuner finns inget samband mellan graden av överkapacitet och högre kostnader per elev. Den statistiska analysen tyder också på att det inte finns något säkerställt samband mellan ett plötsligt ökat inflöde av elever och ökade kostnader per elev.

Samtidigt är det viktigt att de kommunala skolor som har merkostnader för utbudsansvaret får ersättning för detta ansvar. Kostnaderna för utbudsansvaret är emellertid till sin karaktär i allmänhet svåra eller omöjliga att förutse och skatta, inte minst på skolnivå. Detta förhållande medför att det vore mycket olämpligt om ersättningen till de kommunala skolorna för utbudsansvaret (ansvarsbeloppet) skulle ingå i skolpengen. Ersättningen måste i stället läggas utanför denna, och de kommunala skolorna bör ersättas för sådana kostnader allteftersom de uppkommer under läsåret. En sådan ordning torde också stå i överensstämmelse med rättspraxis på området (KamRGbg 7599-12, KamRGbg 8396-11, KamRGbg 5899-12 m fl)¹⁰.

Sannolikt hanterar kommunerna kostnaderna för utbudsansvaret olika idag. Det bör därför tillsättas en utredning som ska föreslå en enhetlig och tydlig modell för hur de kommunala skolorna bör ersättas för detta ansvar. Eftersom, som nämnts, kostnaderna är svåra att förutse synes det lämpligt att, vid behov, medel för sådana kostnader avsätts kommuncentralt i förväg, ianspråk tas av skolorna då de uppkommer och verifieras i efterhand. Icke nyttjade medel kvarstår hos kommunen centralt. En sådan utredning bör också undersöka vilka typer av kostnader för kommunskolor som har sitt ursprung i utbudsansvaret, och som därmed är specifika för kommunala skolor och inte ska ingå i ersättningen till fristående skolor. Det är samtidigt viktigt att reglerna för ersättning till de kommunala skolorna för utbudsansvaret inte konstrueras så att det leder till att kommunerna avstår

¹⁰ Det gäller till exempel att kostnaden för avställda lokaler till följd av cyklisk överkapacitet inte bör belasta den kommunala skolbudgeten, och då inte heller bör vara grund till ersättningen till fristående skolor. Samma logik gäller för avsättningar av omställningskostnader för personal som har blivit övertalig på grund av minskade elevkullar. Rättspraxis har också fastslagit att ökade kostnader per barn i den kommunala skolan orsakade av ett lägre barnantal än budgeterat inte i det prövade fallet var att betrakta som ett resurstillskott, för vilket friskolorna hade någon rätt till ersättning. Se rapporten "Överkapacitet i grundskolan och merkostnader för kommuner", sid 25-27.

från nödvändig effektivisering. Detta bör utredningen beakta. En sådan utredning bör göras med prioritet.

För att uppnå lika villkor krävs dock också en översyn av hur administrationskostnaderna i framtiden bör hanteras i ersättningssystemet. Dagens system med en schablonersättning till friskolorna om tre procent missgynnar dessa. Detta framgår av rapporten "Är friskolorna överkompenserade?". I rapporten granskas administrationskostnaderna i 32 kommuner och bedöms genomsnittligt uppgå till 6,6 procent, samtidigt som friskolornas ersättning för sådana kostnader utgörs av en schablon om tre procent.¹¹ Denna fråga bör således också utredas.

På liknande sätt har bland annat Riksrevisionen i sin granskningsrapport (RiR 2022:17) konstaterat att regelverket för lokalkostnadsersättningen är behäftat med flera problem så att en kommun kan "påverka de lokalkostnader som ligger till grund för ersättningen till de enskilda huvudmännen på många vis". Till exempel kan två kommuner med likvärdiga lokaler, byggda samma år och med samma underhållskostnader ändå ha mycket olika lokalkostnadsersättningar beroende på hur kommunerna väljer att hantera och bokföra sina lokaler där.¹² Det kan därför finnas skäl att utreda denna fråga.

Avsnitt 10.5.2 Villkorade belopp för resursskolor och andra ändamål

Utredningen föreslår att det utöver grundbelopp och tilläggsbelopp får utgå ett villkorat belopp för vissa ändamål. Utredningen anger att det kan exempelvis ges för merkostnader för resursskola eller viss inriktning i verksamheten. Utredningen föreslår också en möjlighet till återkrav.

Svenskt Näringslivet tillstyrker förslaget. Det är rimligt att en kommun ska kunna ställa villkor på innehåll för att ge en högre ersättning utöver grundbelopp och tilläggsbelopp för vissa ändamål, t ex resursskolor och skolor med viss inriktning.

¹¹ Friskolornas Riksförbund (2023); Mikaela Valtersson, Är friskolorna överkompenserade? Rapport. I rapporten framgår bland annat hur kostnader för administration och stöd till kommunens egna skolor i form av till exempel kommunikation, pedagogik, kompetensutveckling, ekonomi, IT-system och HR belastar den centrala kommunbudgeten, men kommer de kommunala skolorna och deras elever till del – utanför skolpengen – medan de fristående skolorna måste rymma kostnaden för dessa funktioner inom skolpengen.

¹² Riksrevisionen; Skolpengen – effektivitet och konsekvenser

Detta bör även kunna gälla skolor som verkar i socialt utsatta områden, där problem med t ex gängkriminalitet och droger förekommer. En skola kan i sådana fall behöva ta ett större socialt ansvar och erbjuda t ex fler aktiviteter utanför normal skoltid. Även mer undervisning kan aktualiseras. Kommunen måste i sådana fall kunna ställa krav på innehållet i skolans/huvudmannens åtagande.

Om en huvudman inte uppfyller de villkor som kommunen ställer bör normalt sett en möjlighet till återkrav finnas.

11.3.3 Konsekvensbeskrivningar för enskilda huvudmän och företag

När utredningen ska bedöma konsekvensen av schablonavdraget om sex procent på friskolornas skolpeng för kommunernas utbudsansvar utgår man, utan närmare motivering från att friskolorna totalt sett är ekonomiskt gynnade jämfört med kommunala skolor idag. Den skriver "...Enskilda huvudmän förlorar således en fördel de haft fram till idag genom att få samma ersättning trots olika ansvar."¹³ Den bortser då dels från den rättspraxis som finns på området, som visar flera exempel på att friskolorna inte får extra ersättning till följd av specifika kommunala merkostnader för skolpliktsansvaret.¹⁴ Den bortser också från det förhållande att dagens system sannolikt missgynnar de fristående skolorna vad gäller administrationskostnader samt Riksrevisionens observationer kring de varierande lokalkostnaderna.¹⁵

Denna bristfälligt grundade uppfattning från utredningens sida utgör möjligen en omständighet till varför man kommer till slutsatsen att ett generellt avdrag på sex procent på friskolornas skolpeng "...har förutsättningar att bäras i sektorn." Slutsatsen är ändå förvånande när man beaktar att rörelsemarginalen i sektorn ungefärligen är mellan tre och fem procent (2022)¹⁶.

Svenskt Näringsliv gör en helt annan bedömning än utredningen. Risken är uppenbar att ett införande av ett schablonavdrag på sex procent på skolpengen kommer att leda till att många fristående huvudmän kommer att avveckla sin verksamhet. Detta gäller särskilt mindre aktörer, som generellt har lägre marginaler och sannolikt ofta sämre ekonomisk styrka och mindre

¹³ Utredningen, sid 274.

¹⁴ Se rapporten "Överkapacitet i grundskolan och merkostnader för kommuner" (sid 25-27) liksom fotnot 8 i detta yttrande.

¹⁵ Se rapporten "Är friskolorna överkompenserade?" liksom "Riksrevisionen; Skolpengen – effektivitet och konsekvenser (RiR2022:17)"

¹⁶ Denna utredning, sid 277.

anpassbarhet. Det kan dock inte alls uteslutas att även större aktörer avvecklar verksamheten, särskilt i beaktande att det vore en tydlig negativ politisk signal att lösa ut frågan om hur de kommunala skolorna ska kompenseras för skolpliktansvaret genom att kraftigt missgynna friskolorna.

De fristående huvudmän som blir kvar måste självklart göra anpassningar i sin kostnadsstruktur. Mot bakgrund av storleken på det föreslagna schablonavdraget är risken uppenbar att sådana anpassningar kommer att gå ut över kvaliteten, något som skulle drabba eleverna i de fristående grundskolorna.

FÖRENINGEN SVENSKT NÄRINGSLIV

Jonas Frycklund

Lena Furmark

Anders Morin

Bilagor:

Svenskt Näringsliv (maj 2025): Gabriel Heller Sahlgren. Överkapacitet i grundskolan och merkostnader för kommuner. Rapport. (Bilaga 1)

Heller Sahlgren, Gabriel. Merkostnader för skolpliktsansvaret enligt empirin. PM 2025-09-19. (Bilaga 2)